

FORSKNINGSETISKA DELEGATIONEN

Verksamhetsplan för perioden 1.2.2016–31.1.2019

Forskningsetiska delegationen (TENK) grundades år 1991 för att behandla etiska frågor med anknytning till vetenskaplig forskning och för att främja forskningsetiken (Förordning 1347/1991). Den första delegationen inledde sin verksamhet 1.2.1992. Forskningsetiska delegationens sekretariat delar kansli med Vetenskapliga samfundens delegation (VSD) i Helsingfors. Mer information på delegationens webbplats www.tenk.fi.

Delegationens uppgifter

Den av undervisnings- och kulturministeriet tillsatta Forskningsetiska delegationen skall enligt förordningen: 1) göra framställningar och avge utlåtanden till myndigheter i forskningsetiska lagstiftningsfrågor och andra forskningsetiska frågor, 2) fungera som sakkunnigorgan vid utredningen av forskningsetiska problem, 3) ta initiativ för främjande av forskningsetik samt främja diskussionen om forskningsetik i Finland, 4) följa den internationella utvecklingen inom sitt område och aktivt delta i internationellt samarbete samt 5) sprida information om forskningsetiska frågor.

I enlighet med sina ständiga mål skall Forskningsetiska delegationen

1. stärka verksamhetskultur som iakttar forskningsetiska principer,
2. utöva forskningsetisk upplysning och undervisning,
3. utveckla utredningsprocessen för misstankar om fusk,
4. arbeta för ett närmare samarbete nationellt och internationellt samt påverka den internationella utvecklingen inom branschen
5. utveckla interaktiv informationsförmedling och
6. utnyttja god internationell praxis i den finländska forskningsetiska kulturen samt göra konstaterat goda finländska forskningsetiska anvisningar kända.

Sammansättning

Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte de nuvarande medlemmarna i Forskningsetiska delegationen den 22 december 2015 för perioden 1.2.2016–31.1.2019. Kansler emerita Krista Varantola från Tammerfors universitet fortsätter sin tredje mandatperiod som delegationens ordförande. Vice ordförande är universitetslektor, docent Pekka Louhiala från Helsingfors universitet. Delegationens sammansättning är följande:

Kansler emerita Krista Varantola (Tammerfors universitet), ordförande,
Universitetslektor Pekka Louhiala (Helsingfors universitet), vice ordförande,
Ledande ekonomist Kari Hämäläinen (VATT),
Äldre forskare Jyrki Kettunen (Arcada),
Akademiforskare Erika Löfström (Helsingfors universitet),
Professor Rainer Oesch (Helsingfors universitet),
Akademiprofessor Riitta Salmelin (Aalto-universitetet),
Datacenterchef Sirpa Thessler (Finlands miljöcentral),
Professor Risto Turunen (Östra Finlands universitet) och
Jurist Meri Vannas (Finlands Akademi).

Som delegationens sekreterare fungerar Forskningsetiska delegationens generalsekreterare, docent Sanna Kaisa Spoof.

Verksamhetsplan 1.2.2016–31.1.2019

1. Strategiska tyngdpunkter

Forskningsetiska delegationen främjar god vetenskaplig praxis genom att utarbeta och revidera nationella anvisningar och rekommendationer samt påverka internationella rekommendationer inom forskningsetiken. Forskningsetiska delegationen understryker betydelsen av upplysning och undervisning i främjandet av forskningsetiken och förebyggandet av oredlighet i forskningen. Dessutom har Forskningsetiska delegationen ett omfattande samhällsansvar för kvaliteten på vetenskaplig forskning i Finland.

Forskningsetiska delegationens grundläggande uppgifter såsom övervakning av fall av oredlighet i forskning har ökat betydligt. Delegationen vill även fortsätta vara en aktiv och uppskattad internationell aktör som är känd som föregångare när det gäller att lösa forskningsetiska frågor. För att kunna uppnå dessa mål behövs en uppdatering av resurser.

Som ett tillägg till Forskningsetiska delegationens mål skulle man kunna flytta verksamhetens tyngdpunkt från övervakning av oredlighet i forskning till förebyggandet av densamma, det vill säga att synliggöra en god vetenskaplig praxis för forskare i alla åldrar och inom alla vetenskapsområden. Därigenom säkerställs etik och kvalitet inom vetenskaplig forskning.

Forskningsetiska delegationens uppgifter och effekten av dess verksamhet inom det vetenskapliga samfundet och i samhället

TENK VETENSKAPSSAMFUNDET SAMHÄLLET

Forskningsetiska delegationens viktigaste uppgifter och tyngdpunkter för verksamheten under 2016–2018 är att

- främja god vetenskaplig praxis vid universitet, i yrkeshögskolor och i övriga forskningsorganisationer genom att utveckla GVP-processen och kontinuerligt arbeta för dess synlighet,
- utforma en nationell rekommendation gällande överenskommelse om upphovsrätt i vetenskapliga publikationer
- utforma ett organisations- eller områdesbaserat nätverk med rådgivning och stödorgan
- utreda den s.k. visselblåsarens situation i fall med oredlighet samt vid behov upprätta ett skyddssystem
- skapa ett "etikbibliotek" på internet för att dela forskningsetiska material och anvisningar samt utbildnings- och informationsmaterial med anknytning till forskningens livscykel i samarbete med Delegationen för informationsspridning (TJNK).

För varje kalenderår bekräftas dock separat tyngdpunkterna och de viktigaste åtgärderna för verksamheten.

2. Främjande av god vetenskaplig praxis

Forskningsetiska delegationen har tillsammans med Delegationen för informationsspridning fått finansiering från undervisnings- och kulturministeriet för projektet *Tiedon jakaminen luo vaikuttavuutta (Effekter av kunskapsspridning)* för tiden 1.12.2015–31.12.2017. Det viktigaste forskningsetiska målet för detta projekt som fokuserar på ansvarsfull vetenskapskommunikation och forskning är utarbetandet av en nationell rekommendation och avtalsmodell för forsknings- och publikationsprojekt gällande upphovsrätten och författarskap (authorship) i vetenskapliga publikationer samt överenskommelser om

upphovsrätten. Med hjälp av modellen kommer även t.ex. enskilda vetenskapsområden att kunna utforma en rekommendation för forskningspublikation inom området. Målet är även att man i fortsättning undviker GVP-processer, men om man trots allt hamnar i en sådan, avgörs upphovsrättsfrågor i konfliktsituationer utgående från det skriftliga avtalet ifråga samt GVP-anvisningarna. Ledarna för forskningsgrupperna samt ansvariga forskare är ansvariga för upprättandet av avtalet.

Till projektets slutprodukter hör även upprättandet av ett elektroniskt "etikbibliotek" på internet för att dela forskningsetiska material och anvisningar samt utbildnings- och informationsmaterial med anknytning till forskningens livscykel. Biblioteket genomförs i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet och Delegationen för informationsspridning samt eventuellt andra nationella etiska delegationer. I verksamhetsperiodens uppgifter ingår också att följa upp och diskutera etiska specialfrågor gällande öppen vetenskap och forskning.

Rekommendationen *Doktorsavhandlingens handlednings- och granskningsprocess och därtill hörande forskningsetiska aspekter* som utarbetats i samarbete med UNIFI delas ut till universiteten i maj 2016. Anvisningen har också översatts till engelska. Forskningsetiska delegationen följer anvisningens mottagande vid doktorandutbildningarna.

Forskningsetiska delegationen har i samarbete med Finlands Akademi, Finlands universitet UNIFI rf samt Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf upprättat *Modell till meritförteckning för forskare* som man fortsätter göra känd. Modellen upprätthålls och uppdateras vid behov på Forskningsetiska delegationens webbplats på finska, svenska och engelska.

En av Forskningsetiska delegationens grundläggande uppgifter är att koordinera etikprövning inom humanvetenskaperna. I april 2016 hade totalt 61 finländska högskolor samt övriga forskningsorganisationer och -nätverk med sin namnunderskrift förbundet sig till Forskningsetiska delegationens anvisning *Etiska principer för humanistisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig forskning och förslag om ordnande av etikprövning*. För att främja samarbete mellan de etiska komitéerna fortsätter Forskningsetiska delegationen att arrangera expertseminarier och diskussionstillfällen. De regionala etiska komitéernas verksamhet rapporteras i samband med Forskningsetiska delegationens verksamhetsberättelse. Under verksamhetsperioden startas uppdatering av anvisningen om etikprövning inom humanvetenskaperna med hänsyn till de förändringar som utförts efter år 2009 i det nationella samt i EU-lagstiftningen och i rekommendationerna samt i forskningskulturen (dataskydd; forskningsetik; medicinsk forskning; öppen vetenskap och forskning).

3. Utvecklingen av undervisningen i forskningsetik

De högskolor och forskningsorganisationer som förbundet sig till GVP-anvisningarna är skyldiga att anordna undervisning i god vetenskaplig praxis för sina grund- och fortsättningsstuderande samt svarar för att motsvarande utbildning ges högskolepersonalen. Det vore viktigt att branschspecifik forskningsetik samt GVP-utbildning gällande forskares redlighet vore en del av den normala undervisningen i forskningsmetoder inom varje vetenskapsområde, och inte en separat del åtskild från den övriga undervisningen. Exempelvis hör det till uppgifterna för varje enhet som undervisar forskare att behandla specialfrågor inom god vetenskaplig praxis på undervisningsområdet som en del av sitt forskarutbildningsprogram. Forskningsetiska delegationen främjar inledandet av forskningsetisk

fortbildning för forskare och forskningsorganisationernas ledning samt utbildning för utbildare inom branschen.

Forskningsetiska delegationen arrangerar varje år *Etikdagen (Etiikan päivä)* avsedd för forskare och experter i samarbete med aktörer inom etikbranschen och övriga samarbetspartner. Forskningsetiska delegationen arrangerar regelbundet även övriga expertseminarier inom den egna branschen och är regelbundet i kontakt med högskolorna och representanter för olika vetenskapsområden för att ta reda på vilka ämnen som kunde vara aktuella för seminarier. Dessutom bereder Forskningsetiska delegationen och de övriga nationella etiska delegationerna en gemensam session i samband med *Vetenskapsdagarna*.

Forskningsetiska delegationen fortsätter skriva om fall där god vetenskaplig praxis frångåtts som anonyma beskrivningar som används i verksamhetsberättelser och undervisning samt "etikbiblioteket". Forskningsetiska delegationens undervisningsmaterial kommer även fortsättningsvis att finnas på dess webbplats, där det får användas fritt förutsatt att källan anges.

Ordförande, sekretariat och medlemmarna i Forskningsetiska delegationen deltar som föreläsare vid flera undervisningstillfällen i högskolor och övriga forskningsorganisationer.

4. Utveckling och uppföljning av GVP-processer

Totalt 74 forskningsorganisationer hade i april 2016 förbundit sig till Forskningsetiska delegationens anvisningar *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland (GVP 2012)* som trädde i kraft den 1 mars 2013: samtliga Finlands universitet och nästan alla yrkeshögskolor, samt den största delen av forskningsinstituterna inom offentlig finansiering inklusive Finlands Akademi. En lista på de organisationer som förbundit sig till anvisningarna finns på Forskningsetiska delegationens webbplats. Målet är fortfarande att ännu fler inom det vetenskapliga samfundet ska förbinda sig till Forskningsetiska delegationens anvisningar.

Forskningsorganisationerna är skyldiga att anmäla alla misstankar om avvikelse från god vetenskaplig praxis som kommit till deras kännedom till Forskningsetiska delegationen. Utöver detta anser Forskningsetiska delegationen att det finns behov för att man i Finland börjar föra statistik över hur vanligt exempelvis plagiat är vid högskolor såväl vid grund- som fortsättningsstudier. Man skulle även behöva information om tveksamma verksamhetskulturer och grogrunden för oredlighet i forskning som förekommer inom olika vetenskapsområden samt den verkliga mängden avvikelser från god vetenskaplig praxis. Det skulle även finnas behov av informationsutbyte mellan universiteten och finansiärerna gällande till exempel personer som fuskat i sin ansökan om fortsatt studieplats eller finansiering.

Då man utreder forskningsetiska problem är det viktigt att rättsskyddet för samtliga parter – även den som framfört misstanke – garanteras. I periodens mål ingår främjandet av GVP-processens smidighet genom att ge råd om utarbetandet av GVP-anmälan och utarbeta behovet av skydd för den s.k. visseblåsaren. Målet är också att utforma och koordinera ett tillgängligt organisations- eller områdesbaserat nätverk med rådgivning och stödorgan för forskningsetik (s.k. etikrådgivare). Forskningsetiska delegationen anordnar regelbundet diskussionstillfällen och seminarier om GVP-processen.

GVP-anvisningarna överensstämmer med internationella forskningsetiska rekommendationer. Forskningsetiska delegationen strävar efter att aktivt påverka arbetet med att utveckla de internationella anvisningarna.

5. Nätverksbildning

Forskningsetiska delegationen deltar aktivt i den forskningsetiska diskussionen i vetenskapliga och akademiska forum samt genom såväl vetenskapliga som allmänfattliga föredrag, artiklar och ställningstaganden. All European Academies ALLEA startar en uppdatering av dokumentet *The European Code of Conduct for Research Integrity* från 2011. Forskningsetiska delegationen följer även aktivt verksamheten för de övriga europeiska organisationerna som behandlar forskningsetik, såsom *NEC-forum*. Forskningsetiska delegationens representant deltar i mån av möjlighet i de europeiska etiska kommittéernas årliga möten.

Forskningsetiska delegationen har ett aktivt samarbete med organisationerna inom det europeiska vetenskapliga samfundet och övriga nordiska aktörer. Delegationens ordförande är Finlands representant i ALLEA:s ständiga kommitté *Science and Ethics* som arbetar med forskningsetik. Generalsekreteraren deltar i möten som hölls av ENRIO, nätverket för de europeiska nationella forskningsetiska byråerna. Generalsekreteraren har utsetts till sakkunnigledamot och till ledningsgruppen för Europarådets nätverk *The Pan-European Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education (ETINED)*. Forskningsetiska delegationen deltar efter behov i NordForsks etiska expertnätverk. Forskningsetiska delegationen deltar även i ENRIOs och EURECs gemensamma EU-projekt ENERI som främjar nätverkandet av etikaktörer med fokus på forskningsetisk utbildning.

Forskningsetiska delegationen främjar erhållande av EU-forskningsfinansiering för forskningsetik och ansvarsfull forsknings- och innovationsverksamhet för att främja god vetenskaplig praxis i Finland och Europa. Forskningsetiska delegationen fungerar vid behov som sakkunnig och projektpartner genom VSD.

Global nätverksbildning fortsätter i mån av möjlighet i samband med studie- och seminarieresor. Forskningsetiska delegationen deltar i 2017 års forskningsetiska världskongress i Amsterdam. Forskningsetiska delegationen följer med vidareutvecklingen av de teman som lyfts fram på kongresserna i World Conference on Research Integrity i EU, OECD och i övriga forum.

Forskningsetiska delegationen främjar samarbete mellan aktörer i såväl Europa som i Finland gällande forskningsetik (research ethics) och god vetenskaplig praxis (research integrity). Finlands nationella etiska delegationer – Forskningsetiska delegationen, *riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården (ETENE)* och *nationella kommittén för medicinsk forskningsetik (TUKIJA)* samt bl.a. *delegationen för bioteknik (BTNK)* och *gentekniknämnden (GTLK)* – har sedan länge samarbetat. Ordförande och generalsekreterare för delegationerna samlas även fortsättningsvis regelbundet för att utbyta erfarenheter om aktuella forskningsetiska frågor.

I Finland utvecklar Forskningsetiska delegationen sätt att verka som ökar dialog, utöver med högskolorna och forskningsorganisationerna även med arkiv, stiftelser och övriga finansiärer av forskning samt vetenskapliga sällskap och AKAVAs medlemsorganisationer. Forskningsetiska delegationen har som mål att årligen göra en egen studieresa inom hemlandet och hålla ett möte på en högskoleort utanför huvudstadsregionen.

Forskningsetiska delegationen arbetar tillsammans med VSD och systerdelegationerna som verkar i anslutning till denna, dvs. Delegationen för vetenskapsakademierna i Finland (TANK) och Delegationen för informationsspridning (TJNK), för att göra finländsk forskning och vetenskap känd bland annat då det gäller bland annat internationalisering av forskning och dess kvalitet, öppen vetenskap samt ansvarsfull vetenskapskommunikation.

6. Informationsverksamhet

Forskningsetiska delegationen arbetar aktivt med att informera och ge råd till sina intressentgrupper och den större allmänheten, även till utländska forskare som arbetar i Finland. Forskningsetiska delegationen anordnar expertseminarier, utövar medieuppföljning och ger information om den egna verksamheten och de egna verksamhetsmodellerna även i sociala medier och i internationella forum. Den viktigaste informationskanalen är Forskningsetiska delegationens egna webbplats på adressen www.tenk.fi. För webbplatsen produceras aktuell information och på sidorna upprätthålls en lista på länkar till webbplatser för aktörer inom den forskningsetiska branschen.

En viktig del i arbetet med att göra Forskningsetiska delegationens målsättningar kända är även Forskningsetiska delegationsmedlemmarnas utlåtanden, föredrag och artiklar samt intervjuer med media. I informationsverksamheten samarbetar man med VSD och undervisnings- och kulturministeriet.

Forskningsetiska delegationens nya anvisning på tre språk samt den tryckta GVP 2012-anvisningen kan beställas avgiftsfritt på Forskningsetiska delegationens kansli. Samtliga Forskningsetiska delegationens anvisningar och material, såsom verksamhetsberättelser, är tillgängliga på finska, svenska och engelska.

Man främjar tillkomsten av en gemensam presentation av Forskningsetiska delegationen och övriga etiska kommittéer i "etikbiblioteket" som ska grundas. *Etikdagen* har en egen webbplats www.etiikanpaiva.fi.

7. Delegationens resurser

År 2016 har delegationen en generalsekreterare och en deltidsanställd planerare (deltid 50 %) till sitt förfogande. Delegationsmedlemmarnas arbetsinsats vid sidan av det egna arbetet utgör en betydande del av Forskningsetiska delegationens verksamhet. Projektledaren för projektet *Tiedon jakaminen luovakulttuurista* ingår även i Forskningsetiska delegationens sekretariat fram till slutet av år 2017. Delegationen kan dessutom anställa visstidsanställd arbetskraft eller införskaffa inköpta tjänster om projektfinansieringen eller den övriga finansieringen tillåter detta. Forskningsetiska delegationen kan delta som partner i EU-projekt eller övriga projekt, t.ex. inom ansvarsfull forsknings- och innovationsverksamhet.

Forskningsetiska delegationens årliga driftsanslag kommer från undervisnings- och kulturministeriet. Forskningsetiska delegationen behöver utökade fasta personalresurser för att kunna klara av sina huvuduppgifter såsom övervakning av oredlighet i forskning samt satsning på förebyggande verksamhet såsom rådgivning. Forskningsetiska delegationen, VSD och undervisnings- och kulturministeriet förhandlar sinsemellan och fastställer nivån på de extra anslag och den personal som Forskningsetiska delegationen har behov av.

Sekretariatet upprätthåller och fördjupar sin kompetens i den pågående utvecklingen av branschen. Man ser till att lönenivån motsvarar uppgifternas kravnivå.

VSD tillhandahåller merparten av den infrastruktur som Forskningsetiska delegationen fordrar såsom lokaler, internetanslutning och ekonomisk administration samt från och med våren 2016 även kontorssekreterartjänst.

Denna verksamhetsplan har godkänts vid Forskningsetiska delegationens möte den 26 april 2016.

Krista Varantola
ordförande

Sanna Kaisa Spoof
generalsekreterare